

ZA EDINOST V BISTVU

Rimska Cerkev 'ne želi niti vsrkanja niti omrtvičenja (tega) velikega razcveta vzhodnih Cerkva', je minulo nedeljo zagotovil papež Pavel VI., vredni naslednik nepozabnega Janeza XXIII., ko je apeliral k cerkvenemu zedinjenju vzhodnih in zapadnih - ločenih - bratov. Razkril je, da je v vsej svoji iskrenosti poslal fribourškega škofa v Moskvo na jubilejno proslavo patrijarha Aleksija, ker da mu je hotel s tem izkazati spoštovanje in dokazati, da nima nobenih skritih nagibov rivalitete, prestiza, ponosa, ambicije in nobene želje, da bi nadaljeval nesoglasje, nesporazum, ki da je v preteklosti morda imel svoj smisel obstoja, a ki se mu zdí zdaj povsem anahronističen, kajti veže nas isti krst, ista osnovna vera, pravomočna hierarhija in sakramenti.

Ob tem pozivu se nam zdí današnji članek g. dr. M. Purkoviča na naslednjih straneh tem bolj aktualen. Tudi on prihaja nazadnje do zaključka, da dejansko ni nepremostljivih dogmatskih razlik, zato modro ne izključi nobeno dogmo, ampak poziva k razgovoru in skupnemu iskanju, kaj je resnica. Kot razumemo položaj v rimski Cerkvi stoji tudi ta na podobnem stališču, ko daje prednost sv. pismu in s tem dopušča, da se da o razlikah govoriti in da je treba nauk na novo razložiti. Saj je bil končno - sam papež Janez je to rekel - prav za to tudi sklican vatikanski koncil, da re-in-terpretira nauk katoliške Cerkve, da bo postal ločenim bratom jasnejši in razumljivejši. S tem je potem tudi v zvezi lanskoletna zavrnitev šemate o Razodetju, ki jo zdaj na novo predelujejo, upoštevajoč razlike, ki nas ločijo od ostalih kristjanov.

Ce se ob tem spomnimo besed srbskega patrijarha g. Germana ljubljanskim katoliškim bogoslovcem (KT 290), kako malodna dejansko loči, ima zato bojazen g. dr. Purkoviča pred svetnimi težavami daleč več teže kot pa pred dogmatičnimi razlikami. Vzhodna Cerkev je že pred ločitvijo živela v popolnoma drugačnih razmerah kot Zapadna in je v veliki meri prav zaradi tega prišlo do ločitve. Zato je pred nami problem, kako te razlike svetne narave rešiti. Nikdar ne smemo pozabiti, da so pravoslavni kristjani v dnu srca prepričani, da imajo oni prav, enako kot smo prepričani katoličani. Tudi se prvi lahko v resnici ponosni, da so teritorialno bližje prvi Cerkvi in da so končno cerkveni očetje grško govorečega Vzhodnega cesarstva dali filozofsko in teološko obliko vero, ki jo je izpovedalo prvih sedem vesoljnih zborov nedeljene krščanske Cerkve.

Nekaj takega je moral imeti papež Janez v mislih, ko je v letošnjem marcu postavil vse vzhodne patrijarhe, ki priznavajo Rim, za polnopravne člane sv. Kongregacije za vzhodno Cerkev; tako imajo ti odslej neposredno zvezo s papežem, ki načeljuje kongregaciji, po drugi strani pa tudi jurisdikcijo nad škofi svojih obredov, lastna prizivna patrijarhalna sodišča in predsedujejo sinodam, ki volijo škofo, ter še več drugih pravic, ki jih navadni škofje nimajo. Vsekakor je bil to korak v pravi smeri, ki mu bodo gotovo sledili še novi, sodeč po govorih samih patrijarhov ob prvem zasedanju koncila. Že lani je "neki prijatelj zedinjenja iz Srbije" pisal v KRALJE-STVO BOZJE, naj bi vsi vzhodni patrijarhi avtomatično postali kardinali-patrijarhi s prednostjo pred kardinali-škofi in da naj bi za začetek Vatikan ponudil vsem pravoslavnim patrijarhom, ki sicer ne priznavajo papeževega prvenstva, neke vrste diplomatsko povezanost, ki bi tako lažje pripravila končno zedinjenje. Ustanovitev posebnega tajništva za zedinjenje je vsekakor poteza v tem okviru.

Ni dvoma, da bodo taka in podobna vprašanja zahtevala časa in neizmerne dobre volje na vseh straneh, da jih bomo rešili. In prav zaradi te dobre volje je potrebno, da o teh vprašanjih veliko mislimo in pišemo, da s tem odstranjujemo mentalne - psihološke pregrade, ki so tekom stoletij nastale in so v veliki meri plod ignoranca. Toda če v srcu iskreno molimo, "da bi bili vsi eno", potem tudi verujemo, da bomo končni cilj kljub vsemu dosegli, če je božja volja taka.

OB TRAGEDIJI V SKOPJU

Kuge, lakote, vojske in potresa - reši nas, o Gospod!

Velike nesreče nas opomnijo, kako neznaten je človek kljub vsemu tehničnemu napredku. Ob potresu v Skopju sočustvujemo s prizadetimi, kot ljudje in kristjani pa smo dolžni po svojih močeh pomagati. Toda nesreča, kot je huda, ne sme biti izgovor za go spodarske "slabosti" v bližnji bodočnosti, tako kot je bila suša kriva za slabo go - spodarjenje na kmetih. Posebno nevarno bi bilo, če bi pri obnovi Skopja, nujni in po - trebni kot je, slabo gospodarili in tratili denar za nepotrebno.

Makedonija je že pred potresom imela to nesrečo, da je bila med narazvitimi re - publikami in da so jo iz zaostalosti vleкли prispevki Slovenije, Hrvatske in deloma Srbije. Dasi v njej živi 15% jugosl. prebivalstva, je nanjo odpadlo 30% kapitalnih in - vesticij v vsej državi. Precej teh prispevkov je bilo slabo porabljenih, za kar ne mo - remo kriviti Makedoncev pač pa komunistični režim, ki je slabo gospodaril in nespa - metno nalagal kapital. Načelno je bilo n. pr. dobro, ko so začeli graditi tekstilno in - dustrijo, a je bilo razmetavanje denarja, ko so nekvalificiranim kadrom dobavili no - ve moderne stroje, ki so jih kajpak ob učenju - ki je stvar generacije - primerno po - škodovali, medtem ko so se n. pr. kvalificirani tekstilni kadri v razviti slovenski tekstilni industriji mučili s starimi mašinami. Izguba je tako bila dvojna: slabša pro - izvodnja v Slovenija kar zadeva kvaliteto in kvantiteto in porazna okvara strojev v Makedoniji. Drugi primer je n. pr. železarna pri Skopju, financirana v glavnem z ange - škim denarjem. Ekonomično vzeto bi n. pr. bilo pametneje postaviti tako tovarno tja, kjer je bližja ruda, pri roki gorivo, so dobre prevozne zveže ter dovolj strokovnih kadrov. Namestitev take tovarne v Makedoniji je svoje čase povzročila precej kritike

Velike in male darove
za S k o p j e
hvaležno sprejema

WARON WANT

9 Madeley Road

LONDON W.5

(Označite darilo z "S")

v Jugoslaviji in izven nje, a so prevladali politični o - ziri. Z nesrečnim potresom je šlo po vodi i eno i drugo ker bodo sredstva zdaj potrebna v prvi vrsti za to, da ljudi hranijo, za silo oblečejo in namestijo. Tako bo obnova Skopja nujno spravila gospodarski napredek Jugo - slavije v zadrego. Kljub precejšnji mednarodni pomoči si bo nekoliko treba pritrgati po vsej državi, da bi Skop - janci vsaj približno nadomestili, kar jim je razdejal potres. Zato pa je treba dobro premisliti, kaj je po e - konomskem računu najbolje za Makedonijo.

Sklepi odborov in komitejev, od izvršnega komiteja CK ZKJ pa do mestnega odbora in mestne skupščine, zaenkrat ne kažejo, da so se lotili posla s potrebnim premisle - kom. Odlok o postavitvi spomenika, ko so ljudje brez strehe nad glavo, se grdo sliši. Obrabljene fraze o potrebi "čim večjih naporov" vse skupnost ob tej nesreči grozljivi - vo zvane. K prav takim naporom pozivajo, kadar je treba odstranjevati negativne poja - ve v kurjereji ali slikarstvu. Ruševin ne bodo odstranili s prežvečenimi frazami o - mejenih komunistov in plehki pozivi ne bodo zgradili novega mesta za sto tisoč brez - domcev. Potreben je pameten načrt; a prav poklicni in ideološki planerji ob takih pri - likah žalostno odpovedo, ker so vajeni birokracije in jim manjka domišljije. Prav to pomanjkanje domišljije med voditelji je po svoje nagajalo med reševalnimi deli. Prva pomoč je bila spontana in človeška in sijajna, dasi je bilo nepotrebno, da se je vse reševalno delo ustavilo, ko je prizorišče obiskal Tito. Toda ko so se lokalne in u - vožene komunistične živine pričele uveljavljati, ker so prepričane, da morajo imeti povsod glavno besedo, so bolj pomagale zavirati in reševati. Še posebno žalostno je bilo videti pisarne pod drevesi v parku, kjer so z malo zamude pričele delovati družbeno-politične organizacije in organi uprave. Red je pri takih nesrečah pač po - treben, a ljudje potrebujejo dobrodelne, humanitarne, ne pa politične organizacije. Te da uradnik za pisalno mizo, ki sitnari nad strankami in zganja birokracijo, je v soci - alistični Jugoslaviji tako ukoreninjena pojava, da je niti katastrofalni potres ne izruje.

Nekaj pa je treba tudi priznati oblastem. Dobro so sprevidele, da bo mednarodna pomoč olajšala trpljenje in obnovitvene napore, in da je za tako pomoč potrebno, da svet čim več zve o nesreči. V Sovjetski zvezi ali na Kitajskem bi porušeno mesto zo - lo verjetno proglasili za državno tajnost. V Skopje pa so povabili tuje novinarje in diplomate in tako pripomogli, da je nesreča pretresla svet, ki bo tudi pomagal pri ob - novi.

UREDNIŠTVO

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavlja le članki, podpisani od izvršnega odbora.

Uredništvo: 76 Graeme Road, ENFIELD, Middx. Tel: ENF 5097

Uprava: BM/TRIGLAV, LONDON W.C.1.

MIODRAG AL. PURKOVIĆ:

ENOTNA KRŠČANSKA CERKEV

Že sorazmerno stara misel o potrebi, da se vse krščanske Cerkve zlijejo v eno, je bila osvežena za časa pontifikata nedavno umrlega papeža Janeza XXIII. Trdovratno in stoletno lomljenje med Vzhodom in Zapadom ni šlo niti mimo krščanske Cerkve. Prišlo je do razcepitve in obe Cerkvi sta se utrdili za okopi svojih dogem. V 14. stoletju je v papeški kuriji zapisano, da je katoliška vera "Bogu najljubša" in kako je "nemogoče u-gajati Bogu" izven te vere. Sredi 15. stoletja, v trenutku, ko so čakali na zlom Bizanca in vstop Turkov v Carigrad, je bizantinski državnik Luka Notaris izrazil svojo mržnjo do katoliške Cerkve z besedami: "Ljubše mi je, da vidim v tem mestu turško čalmo kot pa latinsko mitro!" Toda graje je bilo vedno manj, razlivanje žolča vse bolj redko. A še vedno so bili vzhodni kristjani za katoliško Cerkev schismatici. Pozneje so bili samo disidentes, da bi danes zključili, da so samo še non uniti. Začelo se je resno razmišljati o možnosti enotne krščanske Cerkve. Nihče, ki je pri pameti, mislim, ne nasprotuje, da bi bila enotna krščanska Cerkev ideal. Že apostol Pavel se je bal spora, pa je priporočal Korinčanom, naj vsi eno govore in naj bodo vsi utrjeni "v enem razumu in ene misli". Zbolelo ga je, ko je slišal, da so govorili: "Jaz sem Pavlov, a drugi; jaz sem Apolov, in tretji; jaz sem Petrov, in četrti; jaz sem Kristov" (Prvo pismo Korinčanom, I 12). Toda kristjani danes so razdeljeni in sicer dogmatsko. Ni mogoče kristjanu, da bi prejel obhajilo na kateri koli točki zemeljske krogle, ker pri tem, z dogmatičnega stališča svoje Cerkve, sodeluje pri sveti zadevi (communicatio in sacris). Da bi prišlo do edine Cerkve, bi bilo treba najprej odstraniti dogmatične razlike.

Zato ni vprašanja, ali je treba ostvariti eno edino krščansko Cerkev. Vprašanje je, če je takšno Cerkev mogoče ostvariti. Medtem ko katoličani in pravoslavni, v glavnem, na isti črti v pogledu dogme, so protestanti daleč vstran in so videti samo na oko kristjani. Pravoslavni in katoličani se na primer bistveno ne razlikujejo v vprašanju obhajanja. Za ene kot za druge sta to telo in kri Kristusova. Način obhajanja, pod eno ali dvema podobama, uporaba presnega ali kvašenega kruha, je samo zunanja oblika. Toda protestanti učijo, da je obhajanje samo spomin na Zadnjo večerjo. Tiste dni, ko so se protestanti ogorčeno postavili proti katoliški Cerkvi, so branitelji katolicizma, dejansko edinstva, opozorili: "Pazite, kaj delate! Zahajate v sektaštvo!" Morda je bil to samo obupni krik zaskrbljenih katolikov, da bi ustavili ločitev. Saj vendar vemo, da je počenši z luteransko, anglikansko in episkopalno Cerkvijo, tja do protestantske na Švedskem vrsta sekt, ki nimajo med seboj nič skupnega. Prišlo je do tega, da so se pred dvema letoma na Švedskem pojavile žene duhovnice. Apostol Pavel pa je naročal Korinčanom "...naj vaše žene molčijo v cerkvah...". "ker je grdo, da bi žene govorile v cerkvi." (Prvo pismo, XIV, 34, 35).

Kaj potem torej ostane za delo, da bi položili temelje za edinstveno krščansko Cerkev? Najprej je treba iz mnogoštevilnih sekt napraviti kristjane. Nato se lotiti izenačevanja dogem. Dogme posebno poudarjam, kajti vse ostale razlike ne morejo izzivati dolгих sporov.

Dr. Miodrag Al. Purković, ki je sekretar Srbske pravoslavne cerkveno-šolske občine v Londonu, se pretežno bavi s srednjeveško zgodovino Srbov. Dobršen del svojih del je posvetil zgodovini srbske Cerkve. Razen doktorske dizertacije "Avignonski papeži in srbske dežele" (1934), je iz cerkvene zgodovine napisal: "Popis cerkva v stari srbski državi", "Srbski episkopi in metropolitni srednjega veka", "Hilendarski igumani srednjega veka" in vrsto krajših sestavkov o samostanu Studenici, Sopoćanih, Banjski, Ljubostinji, o braničevskih ukazih i t.d. Večja študija je "Zgodovina pravoslavne cerkvene občine v Trstu (1960). Ostala njegova dela so iz politične in kulturne zgodovine srbskega srednjega veka.

Za izenačevanje dogem bi bil potreben sestanek cerkvenega zbora vseh krščanskih Cerkva. To je najmanjša ovira. Kristjani vzhodne in zapadne Cerkve se razhajajo v dveh velikih dogmatičnih vprašanjih: da se obhajajo pod eno ali pod dvema podobama in da uporabljajo kvašen ali nekvašen kruh; in drugič: ali izhaja sv. Duh od Očeta ali pa od Očeta in Sina.

Vprašanje načina obhajanja bi naj rešili na zboru. Na srečo ni ničesar sporno: i katoličani i pravoslavni verujejo, da se v najsvetejšem trenutku kruh in vino nevidno spremenita v telo in kri Gospoda Rešenika. Ostane torej le, da se reši, pod kakšno obliko naj se ta velika sveta skrivnost daje vernikom.

Vprašanje, ali izhaja sv. Duh samo iz Očeta ali iz Očeta in Sina (Filioque), je ena od dogem, na kateri sta se obe Cerkvi razšli. Četudi se zdi nepremostljivo, bi morda učeni bogoslovci mogli najti rešitev, ki bi zadovoljila obe gladišči. Morda bi enostavno izjavljali, da verujejo v sv. Duha in sploh ne bi pripominjali, od koga izhaja, a bi nadaljevali, da Duha molimo z Očetom in Sinom. Tako bi sporazumna dogma glasila: 'In v sv. Duha, Gospoda ki oživi, ki ga z Očetom in Sinom molimo in slavimo...' Če bi torej v teh dogmah, zaradi katerih sta vzhodna in zapadna Cerkve razdeljeni stoletja, sporazumeli, potem bi se sporazumeli še hitreje v drugih vprašanjih. Brez dvoma bi bilo treba na zboru razpravljati o vprašanju, ki je tuje vzhodni Cerkvi: o brezmadežnem spočetju sv. Bogorodice in o njenem telesnem vnebovzetju. Govoriti bi bilo treba tudi o katoliški dogmi papeške nezmotljivosti (infallibilitas). Na Prvem vatikanskem koncilu, pred manj kot sto leti, je bila ta dogma sprejeta z majhno večino. Katoliški arhijereji so se upirali razglasitvi take dogme, ker so dobro vedeli, da so v bogoslovnem tolmačenju tudi papeži grešili in bili celo sojeni.

Postopek za ostvaritev edine krščanske Cerkve ne bi bil hiter. Koliko časa bi potrebovali, da bi številne protestantske Cerkve sklenile, da v bistvu in po dogmi postanejo krščanske? In ali nov duh časa, komunistična ideologija in misel, da je človek že zavladal vsemirju, ne odvajajo ljudi od Cerkve? Ali ni zaskrbljiv pojav, da je vedno več nekrščenih novorojenčkov?

PSIHOLOŠKE OVIRE

Zdi se mi, da bi se dogmatične razlike sorazmerno lahko vskladile. Čudno da dogmatične laže in prej. Dozdeva pa se mi, da edinosti krščanske Cerkve ne bo mogoče ostvariti iz povsem svetnih razlogov. Papež je nekoč v skromnosti imenoval sebe Služabnika božjih služabnikov (*Servus servorum Dei*). Toda papeštvo je z uporno borbo izšlo iz resnih kriz in visoko dvignilo svojo oblast. Po celokupnem svojem delu in po težnjah je katoliška Cerkve osvajaalna, se mora širiti, da pridobiva vernike. Ona je misijonarska in univerzalna.

Pravoslavne Cerkve imajo stoletja svojo samostojnost, nacionalne so in jih veže edino dogma. Brez števila patrijarhov se nahaja na čelu posameznih Cerkva in ni niti misliti, da bi kdo od njih želel vsiliti svojo duhovno oblast drugi Cerkvi. Obstojajo mnoga središča pravoslavnih Cerkva, medtem ko je za katoliško Cerkve središče Rim večno mesto (Urbs aeterna) in v njem papež čuvar groba sv. Petra. Ali je mogoče, da bi se katoliška Cerkve, polna akcije in misije, univerzalna, z enim cerkvenim poglavarjem, odpovedala svojemu celokupnemu delu in doseženim uspehom? Bi se hotela? Bi papež pristal, ne le da ne bo več duhovni poglavar celokupne krščanske Cerkve, ampak da celo ne bo več prvi med enakimi (primus inter pares) in da se bo izenačil s tolikimi drugimi poglavarji pravoslavnih Cerkva? Tega ne verjamem. Še teže pa je pričakovati, da bi številne pravoslavne Cerkve, z močnimi tradicijami, s svojimi trpinami, mučenci in svetniki zapustile svoje izvojevano mesto, svojo samostojnost in neodvisnost in se vtopile v edino Cerkve, ki ji bo načeloval nekdo izven te Cerkve.

Vsak na svoj način naj bi žrtvoval z muko izvojevano mesto in to samo da bi bili vsi eno (ut omnes unum sint). Če imamo to v mislih, potem je več kot jasno, da mora pred edinostjo, o kateri se idealistično sanja, priti do kapitulacije ene ali druge strani. Če to vemo, potem so izgledi za ostvaritev edine krščanske Cerkve zelo slabi. V nobenem primeru tega mi v tem stoletju ne bomo doživeli.

CERKEV IN NARODNI JEZIK: G.urednik!Pisma uredniku

Ko sem pred časom v KT pisal o tem vprašanju, sem opazil, da mlajša generacija še ni zapopadla ogromne književne, kulturne, verske in prosvetne delavnosti naših prosvetiteljev bratov sv. Cirila in Metoda, ki sta u = stvarila naš prvi in najstarejši književni jezik ter z velikim trudom uspela dobiti od sv. Stolice priznanje tega jezika za liturgični jezik. Vidim, da je to vprašanje zdaj le razgibalo naše pohlevne vernike in na šo javnost vsled vedno hujšega terorja visokega nemškega klera na Ko = roškem, ki zapoveduje Slovincem, v kakšnem jeziku morajo in smejo ča = stiti Boga. Tudi jaz sem podpisal tozadevno spomenico pariškega Odbora za obrambo pravic koroških Slovencev, poslano celovškemu škofu. A kljub temu mislim, da je sedanja generacija premalo odločna. Če bi bili mi taki v letih 1914-18, bi morali še danes delati tlako Nemcem...! Po mo jem mnenju je namreč za koroške Slovence edina rešitev, da vzpostavi = jo stari ciril-metodijski cerkveni obred, da bi se tako otresli juris = dikcije zagrizenih nemških škofov, ker bi s tem avtomatično prišli pod vatikansko jurisdikcijo vzhodnega/staroslovenskega odn. cirilmetodove = ga/ cerkvenega obreda, katerega vodijo Slovani in nam naklonjeni kato = liški kardinali, ki naš posvečeni jezik visoko spoštujejo. Ne pozabimo da je sam papež Janez izkazal v tem jubilejnem letu našemu jeziku in svetima bratoma izredno čast in zahvalo, ko je posvetil ljubljansko škofijo sv. bratoma in jo obenem povzdignil v nadškofijo. Naš narodni ponos zahteva od nas, da ciril-metodijski obred med seboj oživi. To bo najlepši spomenik našima apostoloma in od mlade generacije je od = visno, ali bomo to izpeljali. Zavedajmo se vendar, da je staroslovan = ski jezik poleg latinščine in grščine edini evropski kulturni jezik cerkvene liturgije, ki je na vzhodu igral isto vlogo, kot jo je imela latinščina na zapadu.

Dr. VEKOSLAV KISOVEC

VOLILNI OBRAČUN: G.urednik! Poročilo Vašega dopisnika (KT 288) o vo = litvah meseca ~~aprila~~ v Italiji, je ali pomanjkljivo ali ni točno. Dejan = sko je Skupna slovenska lista v tržaški občini izgubila 818 glasov z ozirom na upravne volitve, ki so bile lansko leto. Tedaj je dobila 4836 glasov, letos pa 4018. Le z glasovi, ki jih je prejela še v Nabrežini (631), Miljah (136), Dolini (597), Repentabru (118) in Zgoniku (179), je dobi = la vsega skupaj 5679 glasov. V čisto slovenskih občinah, kot sta n.pr. Repentabor in Zgonik, je Krščanska demokracija prejela 56 odn. 156 gla = sov. To pomeni, da je bila samohvala NOVEGA LISTA pretirana.

T.J.

ZA VARNOST PRED POTRESI: G.urednik! Potem ko je Slovenija, z epicentrom v Litiji, pred meseci doživela svoj potres, in ko je zdaj bilo prizade to tudi Skopje daleč huje, je gotovo potrebno stvar zagrabit v jedru: graditi varnejše zgradbe na potresnih področjih. Slovenija ima več ob = močij IX. potresne jakosti (Skopje je spadalo v X. stopnjo): okolje Tol = mina in Mosta na Soči, okrog Ljubljane, pri Brežicah-Čatežu ter Rimskih Toplicah in severno od Ptuja. Vse ostalo področje spada deloma v osmo a po večini v sedmo stopnjo potresnih jakosti. - V Sloveniji so spre = jeli prvi zakonski predpis o gradnjah, a ta še ne velja za federacijo. Toda rešitev ni v birokratičnem predpisu, ampak v njegovem izvajanju. To naj zagotovi inšpekcija, ko so pravilno poudarjali v Sloveniji, a ne dovolj prepričljivo zagotavljali, da se projektanti držijo predpisov. So n.pr. visoke stolpnice, v katerih v Ljubljani živi 50.000 prebivalcev res najboljše rešitev? Ko so n.pr. kopali temelje za dva nova nebota = nika v Nunki ulici, (morali so kopati globoko, ker bodo imeli trinad = stropno podzemsko garažo,) niso po kakih 10 m gramoza naleteli na ska = la, kamor bi zazidali pilote, ampak na ilovico. Komisija arhitektov je mnogo premišljala, nazadnje pa je prevladalo mnenje, da nadaljujejo z zidavo in da bo varno, če razširijo temelje na vse strani, da dobijo s tem večjo površino...

Ing. A.S.

POMOŽNI ŠKOF: G.urednik! Vaš tržaški dopisnik utegne imeti le prav. Pa pež Janez se še ni odločil glede novega ljubljanskega nadškofa, pa je pomožnega škofa g.dr. J. Pogačnika imenoval samo za apostolskega admini = stratorja ljubljanske nadškofije.

V.R.

PROSVETA IN OMIKA

Franc Dacar, dijak 2. letnika Tehniške srednje šole v Ljubljani, je prejel prvo nagrado na matematični olimpijadi na Poljskem. - Začele so izhajati NOVICE Društva za raziskavanje jam Slovenije, s poljudno-znanstveno in organizacijsko vsebino. - Pred vhomom v tehniško fakulteto v Beogradu so odkrili spomenik Nikoli Tesli. - Ob 40. letnici Shakespearjevega rojstva bo beograjska Kultura izdala 18 zvezkov njegovih zbranih del v nakladi 20.000 izvodov. - V samostanu Gračanica pri Prištini so odkrili dve dragoceni ikoni, bržčas iz 14. stol. Proizvodnja igranih filmov: 1961 - 33 filmov, 1962 - 23, 1963 - 22. Trenutno snemajo v Jugoslaviji dva filma. Proizvodni program igranega filma je izpolnjen 70%. - Bulajčev film KOZARA (Bosna Film) je na moskovskem filmskem festivalu dobil eno od treh zlatih nagrad. - Med Piranom in Portorožem pripravljajo snemanje filma ČUDEN TOVOR NA LADJI CALYPSO. Predvidoma bodo tam snemali kakih 5 tednov. - Ze omenjeno KOZARO so kazali v petih pariških kinih in francoska kritika jo je dobro ocenila.

Klub slovenskih študentov na Dunaju je praznoval 40. letnico. - Da bi povečali zanimanje za študij fizike, sta katedra za fiziko in inštitut za matematiko, fiziko in mehaniko ljubljanske univerze izdala informativno brošuro. V primeru z razvitimi deželami bi v Jugoslaviji morali diplomirati ter se zaposliti v inštitutih in industriji tristo fizikov letno. V Ljubljani diplomira povprečno le 10 fizikov na leto. -

Razstavo ikon v ljubljanski Narodni galeriji si je ogledalo 7000 obiskovalcev. - Slovenski oktet iz Ljubljane je odpotoval na turnejo v Avstrijo. - V Beogradu so imeli mednarodno konferenco šol, kjer poučujejo esperanto. Bilo je 200 predstavnikov iz Jugoslavije in 14 drugih dežel. - Beograjski madrigalisti so na BBC izvajali duhovne skladbe srbskih in ruskih avtorjev. - Septembra bo na Cetinju proslava 150. letnice rojstva Petra Petroviča Njegoša. Pripravljen je osnutek za ustanovitev Njegoševine na - grade za književnost, ki bo splošno jugoslovanskega značaja. - Zagreb bo imel septembra 3. medn. festival študentskih gledališč. - Na Bledu je bil 2. festival "Slovenska poevka Bled 1963". - Na večeru sodobne evropske poezije v Royal Court Theatreu v Londonu je bil zastopan tudi izbor iz antologije moderne jugoslovanske poezije, ki je nedavno izšla v angleščini. -

Umrli je gledališki igralec Milan Skrbinšek ter Emil Medvešček, predsednik Zveze arhitektov Slovenije. - Beba Lončar, filmska igralka, bo igrala vikiško princeso v filmu DOLGE LADJE, ki ga bodo snemali v Angliji. - Miroslav Krleža je dočakal 70 let. - Ivo Andrić je obiskal Švedsko. - Ob 1100. letnici sv. Cirila in Metoda je Bolgarija odlikovala z redom "Cirila in Metoda" več jugoslovanskih kulturnikov vklj. Franceta Bevka. -

Ob potresu v Skopju so izgubili življenje štirje člani Narodnega gledališča in sedem univerzitetnih delavcev. Uničenih je bilo 90% fakultetnih zgradb in v inštitutu za fonetiko so za vedno izgubljeni vsi posnetki, delo desetletnega prizadecnega zbiranja. Rektor je apeliral na letošnje maturante, naj se ne vpišejo na skopsko univerzo. Med uničenimi kulturnimi zgradbami so državna filharmonija, manjšinsko gledališče, Radio zgodovinski muzej, arheološki muzej, ljudska knjižnica, univerzitetna knjižnica, poslopji dveh filmskih družb ter dveh založništev.

SPECTATOR

Ciril-Metodov kongres v Solnogradu

S sv. bratoma se je začela kulturna zgodovina slovanskega sveta. Zato ni čudno, da tudi znanstveni svet ni mogel mimo tisoč. stoletnice njunega prihoda na Moravsko. Pod visokim pokroviteljstvom avstrijskega prezidenta ter častnim predsedništvom mnogih kardinalov, nadškofov in škofov se je v drugem tednu julija vršil v Salzburgu mednarodni "Kongres slovanske zgodovine v počastitev 1100. letnice prihoda sv. Cirila in Metoda med Slovane", na katerega so povabili in na njem sodelovali številni znanstveniki svetovnega in evropskega merila. Kongres je deloval v petih od skih: 1) vzhodno področje srednje Evrope nekdanje in danes; 2) zgodovina vzhodne in zapadne Cerkve in njuno medsebojno razmerje; 3) ciril-metodijska vprašanja; 4) slovansko jezikoslovje in starožitnosti; 5) zgodovina slovanske umetnosti, glasba in gledališča.

Od Slovencev je dr. Pogačnik dokazoval slovenski izvor brižinskih spomenikov, dr. Dragotin Cvetko pa je dokazal, da skladatelj 17. stol. J. K. Dolar ni bil nemškega ali češkega ampak slovenskega porekla. Sloesno sv. mašo v glagolici je daroval zagrebški nadškof dr. Šeper.

Zal pa se kongresa ni mogel udeležiti prelat dr. Fran Grivec, naš najboljši poznavalec ciril-metodijskega vprašanja, ki je koncem junija po dolgi bolezni umrl v Ljubljani. Njegov referat je na kongresu prebral njegov asistent dr. France Perko in sicer o "Sv. Cirilu in Metodu, delavcih za edinost Cerkve". Kongres pa je z enominutnim molkom počastil spomin pokojnega znanstvenika, ki je bil v častnem predsedništvu kongresa.

(ds)

(K samemu kongresu se bomo povrnili v enem od septemberskih uvodnikov. Ur.)

R A Z G L E D I

PRED KONCEM

Spor v Srbski pravoslavni cerkvi v Ameriki, o katerem sem že nekajkrat pisal, prihaja v svojo končno fazo, ko je že videti, da je g. Dionizije, suspendirani vladika, izgubil bitko. Prelomil je episkopsko prisego in se pregrešil proti raznim cerkvenim kanonom. Prav do nedavnega je imel na svoji strani kralja Petra, ki je v izjavi 15. junija iz Nice napadel sv. arhijerejski sabor v Beogradu in s tem razbil e migrantske Srbe, saj so se tedaj mnoge srbske organizacije, duhovščina, cerkveno-šolske občine in ugledni posamezniki razdelili ob vprašanju, ali si "za kralja" t.j. Dionizija, ali si "za Tita" t.j. patrijarha. Nekatere organizacije so v celoti stopile na stran Dionizija, tako n.pr. Srbska narodna odbrana v Ameriki. Srbski del Južnoslovanske demokratske zveze "Budučnost" je v svojem glasilu objavila dolg uvodnik, podpisan od urednika g. Slobodana Stankovića, kjer se je ta postavil na stran g. Dionizija, branil kraljevo izjavo in v celem tem sporu videl propad "lažnega antikomunizma" (t.j. pravi antikomunisti ne bi smeli priznavati patrijarha v Beogradu). Na isti strani se nahajajo tudi neofašisti dr. Slobodana Draškovića (vodilni član "John Birch Society"), potem Srbski narodni odbor (predsednik g. Stevan Trivunac, ki je tudi avtor famozne junijske kraljeve izjave; prejšnji predsednik g. dr. Milan Gavrilović je odstopil, ker je smatral, da pravoslavni arhijeji v Beogradu niso komunisti in da je treba spoštovati odločitve patrijaršije.) Na nasprotni strani pa se nahajajo Srbska narodna odbrana v Kanadi, ki izdaja GLAS KANADSKIH SRBA, zborasi Jaše Ljotića, Savez srpskih zadruga 'Oslobođenje', Udruženje boraca v Angliji, vojvoda Djukić s svojimi četniki itd.

Vse je kazalo, da se bodo odnošaji med enimi in drugimi, zlasti še, ko je g. Dionizije sklical eparhijski cerkveni sabor, slabšali. Ta sabor je bil dejansko nezakonit, na hitro pomaknjen od oktobra na avgust, ker je bil vladika g. Dionizije med tem v sodni preiskavi in suspendiran. Kot nezakonit so sabor označili tudi episkopi treh novih eparhij v Ameriki, v katere je bila razdeljena prejšnja Dionizijeva eparhija, in sicer g. Stevan (Lastavica), g. Firmilijan (Očokoljić) in g. Grigorije (Udicki). Kot sem že poročal so bili ti trije najprej imenovani od patrijaršije za eparhijske upravitelje nato pa za spiskope in medtem tudi že posvečeni ob prisotnosti številnih vernikov.

V tako ozračje je stopil v Ameriko kralj Peter, ki je prisostvoval kongresu Srbskega narodnega odbora, na katerem je 29. junija več ali manj ponovil, kar je že rekel v Nici 15. junija. Dionizijeva stranka je tako naravno triumfirala. Toda 9. avgusta je imel kralj v Milwaukeeju (Wisc.) tiskovno konferenco, kjer je na vprašanje nekega radio-komentatorja izjavil - celotna izjava je objavljena v GLASU KAN. SRBA 15. avg - "da on ne nasprotuje pravici sv. sinoda v Beogradu, da imenuje ali suspendira episkope". V tej izjavi je dejansko kralj preklical vse, kar je rekel preje in čeprav Dionizija ni imenoval, ga je neusmiljeno napadel. Zdaj je triumfirala druga stran. GLAS, ki je stalno naglašal, da je bila izjava 15. junija kralju podtaknjena (od g. Trivunca in gen. Miličevića), zaključuje v svojem uvodniku, da kraljevo izjavo od 9.8. pozdravljajo hrabri in pošteni Srbi Amerike in Kanade: "Nj. Vel. kralj bo vsekakor potegnil nauk iz mučnega položaja, v katerega je zašel... Kar mu je najbolj potrebno zdaj, je brezova metla, da počisti s pokvarjenimi dušami in kurjimi možgani, ki se motoviliijo okoli njega."

S tem pa je tudi konec sanjam g. Stevana Trivunca, da bo postal novi Pašić, leader Srbov. Uporabljajoč kralja se je pač "visoko" dvignil, a je doživel, da ga je kralj zapustil. Pa tudi gen. Miličeviću, šefu kraljeve pisarne, zvoni... Razblinile se bodo tudi sanje g. Dionizija Milivojevića, ki sinodske komisije iz Beograda, ki naj bi preiskala njegov primer ni hotel sprejeti v rezidenci. manastira sv. Save ampak jo je poslal v neko mestno restavracijo, kjer je z njo privatno govoril in odklonil, da bi bil zaslišan. Že omenjena številka GLASU objavlja članek g. Radmila Grdjića z naslovom "Gde su pare?" in podna-

slovom "Odgovorana to vprašanje ni več mogoče zavijati v cunj anti-komunističnih fraz in cenenih hohštaplerajev". Iz članka je namreč videti, da se bo g.Dionizije verjetno moral braniti pred ameriškim sodiščem, ker je razvidno iz poročila nadzornega odbora eparhije in samostana sv.Save v Libertyvillu, da v "fondu pok.vladike Nikolaja", ki ga je upravljal g.Dionizije, manjka \$ 3.500. Ta denar je suspendirani vladika porabil zase odn. po svoji uvidevnosti, dasi je izjavil, da ga bo vrnil, kakor hitro bo prodal neko svoje osebno posestvo.

Vse kaže, da bo ta hud spor, za katerega se je zdelo, da bo koristil samo komunistom, velikega pomena za emigrantski del srbske Cerkve, pa tudi za razčiščevanje gotovih političnih pojmov med emigrantskimi Srbi, kot je n.pr. kaj je in kaj ni antikomunizem.

Muslimani in kralj

Na V.vsesrbskem kongresu v Chicagu je 29.junija govoril tudi kralj Peter.Govor so v celoti objavili BOSANSKI POGLEDI, neodvisni list muslimanov Bosne in Hercegovine, ki ga urejata gg.dr.S.Balić in Adil Zulfikarpašić. V govoru je kralj branil pravico do samoodločitve in napadel udeležence nedavnega "londonskega" sestanka, ki so "z eno roko to pravico dali, z drugo pa so jo takoj vzeli". Napadel je se stanek, od katerega so bili izključeni "z vetom enega naroda" (vetom g.Ilije Jukića; moja op.) muslimani. Nato je kralj takole branil muslimane: "Naši muslimani so bili vedno državotvorni, so služili državi in njeni edinosti in niso nikdar zahajali na stranpora separatizma. Oni ne zahtevajo zase stopnjo posebne etniške skupine, želijo pa ostati to, kar so: versko-religiozna skupina jugoslovanskega porekla in obeležja s pravico do enakopravnega, neoviranega razvoja in sodelovanja v vodstvu poslov svoje dežele. To je njihova pravica do samo odločitve. In mi jo moramo spoštovati..." Celotni muslimanski problem je tako dobro postavljen in dobra rešitev predložena, dasi je gotovo, da se s tako rešitvijo ne bodo strinjali dr.Krnjević in vodniki HSS.

V govoru je kralj pozival na pohititev razgovorov med odgovornimi narodno-političnimi predstavniki SHS in muslimanov. Mislil je seveda na srbske predstavnike, ki tvorijo Srbski narodni odbor. "Kajti ko poklicani molčijo, ko se delajo gluhe glede svojih dolžnosti, potem se nepoklicani drznejo lotiti poslov, ki jim niso dorasli. In kako potem izpade tako delo nedoraslih, ste mogli videti na nedavnem razgovoru v Londonu, iz katerega je izšla zmeda pojmov, ki so bili predloženi kot načrt za izgradnjo bodoče demokratične Jugoslavije."

O Macedoncih seveda ni bilo besede, ker ti - po kralju, g.Trivuncu in Srbskem narodnem odboru - ne obstojajo.

VEKOSLAV FARKAŠ

ZAKLJUČENO POSLOVANJE SOCIALNEGA SKLADA

Bravci KLICA TRIGLAVA so mogli ugotoviti že nekaj poslednjih let, da so se dohodki "Socialnega sklada" manjšali, po drugi strani pa z ozirom na spremenjene prilike tudi primeri, za katere je bil "Socialni sklad 29.oktobra" ustanovljen skoraj pred 15 leti. Ker postaja razmerje med dohodki in upravno-prenosnimi stroški vedno bolj kočljivo, sta uredništvo in uprava KLICA TRIGLAVA, ki sta upravljala sklad, sklenila zaključiti njegovo poslovanje in prebitek £1-11-2 izročiti za potrebe slovenskih študentov za mejami. Tudi to pot se v imenu Socialnega sklada iz srca zahvaliva vsem, ki so kakorkoli pomagali potrebnim in bolnim Slovincem, brez razlike kako so ti mislili in kaj so bili. Bog Vam povrni!

D.Pleničar
urednik

J.Gruden
upravnik

OBRACUN SKLADA za 1.1962:

Prenos iz leta 1961	£ 15- 8-10
Darila	1- 3---
Prenosi	3-19- 6
	£ 20.11. 4

Darila potrebnim	£ 14- 3- 2
Administracija(banka itd)	17- 6
Prenosi	3-19- 6
	£ 19. - . 2
Prebitek	1.11. 2
	£ 20.11. 4

M.P.G.:

MARX NA POČITNICAH

Angleška rečenica "You've started something" se z lahkoto nanaša tudi na jugoslovanski turizem in nele na komunistični poskus veleindustrializirati celo državo preko noči. Zgraditi po en ali več industrijskih objektov v vsakem kraju še ne pomeni preobraziti agrarno deželo v industrijsko. Industrializacija prinaša s seboj vrsto novih problemov, o katerih ni v planu ne duha ne sluha, a v prvi vrsti problem mentalitete, ki je podlaga dobrega gospodarjenja. Isto bi lahko trdili za razvoj turizma, odkar se je koezistenca pričela meriti s tujimi valutami. V Jugoslaviji so celo pogruntali, da je lani vsakih 100 dinarjev vloženih v turizem prineslo 56 "čistih" dinarjev v primeru s 30 v industriji in 17 v kmetijstvu, odnosno 40,155.000 dolarjev, 53% več kot l.1961.

Toda enako kot tovarne same od sebe ne rešujejo problema občinskih dohodkov, zgraditev turističnih objektov še ne pomeni povečanje deviznega priliva. Celo v takih krajih kot sta Bled in Dubrovnik je prišlo med tujimi gosti do pritožb o poslabšanju uslug in enolični prehrani in to pri enakih hotelskih in gostinskih cenah kot v drugih evropskih državah. Čakati tudi po eno uro na postrežbo ni le vprašanje organizacije, ampak tudi mentalitete. Nek Francoz se je rečimo v Kopru pritožil, da je moral čakati po juhi celih štirideset minut na glavno jed - in je zato predčasno odšel iz Jugoslavije! A če vzamemo v poštev, da so Francozi bolj temperamentne narave kot Nemci in Angleži, si lahko predstavljamo, da je bil to zares odkritosrčen krik v obupu. Nek zahodni Nemec je samo vljudno pripomnil, da je moral čakati tri dni na ribe, ki si jih je zaželel že ob odhodu z doma. To ni čudno, kajti ko prski ribiči raje prodajajo svoje ribe v Trstu kot v Ljubljani, ker dobe tam mnogo več zanje. Podoben položaj velja tudi za meso, ki bi ga morali razčetreriti, da bi lahko zadovoljili tako tuje goste kot domači trg in izvozne potrebe. Potem so še druge, enako važne stvari, ki turista pojezijo, kot rečimo pomanjkanje tujih časopisov, sadja, sladoleda na plažah, ali celo stikalnikov za električne brivske aparate, da ne govorim o rezervnih delih za turiste, ki pridejo na oddih z lastnimi avtomobili. "Kadar ponujamo počitnice v Jugoslaviji, pogosto pripovedujemo ljudem, da življenje tamkaj počasi teče, da se nikomur posebno ne mudi in da je zaradi tega turistom zagotovljen tudi popoln oddih," so izjavili pri londonski turistični tvrdki J. W. Kearsley - izjava, ki predstavlja tipični angleški "understatement". A klasičen primer se je zgodil v Hercegovnem, kamor so prispeli nemški turisti z rezervacijami v hotelu, ki še niti dograjen ni bil, sprejel pa jih ni nihče, ki bi jim "pomoto" pojasnil. Roko v roki s tem gredo tudi velike zmešnjave v prometu, kjer izgleda nihče ni v stanju povedati, ali bo nekdo, ki potuje iz kraja A v kraj C in mora pri tem prestopiti v kraju B, zares ulovil zvezo naprej.

Rečenica "You've started something" označuje proces, ki ga ni mogoče zavreti, ko je enkrat načrt. Čim so oblasti prišle do spoznanja, kakšne koristi prinaša tujski promet, jih je obšel strasten pohlep, prava vročica, da bi čim preje komercializirali lepote Jugoslavije. V ospredju je sedemletni načrt razvoja turizma, ki naj bi leta 1970 omogočil nič manj kot pet milijonov turistov, 19 milijonov nočitev in 220 milijonov dolarjev dohodka (štiri in polkrat več kot ga predvidevajo letos) ali 165 milijard dinarjev. "Seveda" pa bi se medtem število nočitev večalo po 18% na leto. Približen račun te operacije bi znašal 325 milijard. Število ležišč bi se dvignilo od 292.700 lansko leto na 432.700 v letu 1970. To niso samo ležišča po hotelih. Lansko leto jih je na hotele odpadla samo petina, medtem ko je bila tretjina ležišč na razpolago v privatnih sobah, ostalo pa po počitniških domovih in zdraviliščih. V naslednjih sedmih letih naj bi zgradili tudi 140 novih samo postrežnih restavracij in več sto restavracij klasičnega tipa. Precej hotelov je že v gradnji, kot rečimo hotel "Lev" v Ljubljani, ki bo imel preko 400 postelj.

To so načrti. Trenutni položaj pa je ta, da so hoteli s toplo vodo ali s centralno kurjavo prava redkost, zabavno življenje v in izven hotelov pa sila pomanjkljivo ali pa ga sploh ni. Trgovina je slabo organizirana in nudi tujcem zelo malo. Te pomanjkljivosti so pogosto vzrok, da tujci ne potrošijo denarja, ki so ga prinesli s seboj in da ga pri odhodu ponovno zamenjujejo nazaj v svoje valute. Lansko leto so n.pr.samo na obmejnih prehodih ko prskega okraja na ta način zamenjali 116 milijonov dinarjev (155.000 dolarjev).

Letos je položaj še slabši in od povprečnega dnevnega priliva od dveh do dveh in pol milijona dinarjev gre ponovno ven povprečno ena tretjina. To ponovno dokazuje, da turistični objekti sami še ne rešujejo problema turizma in da bo sedemletni plan slabo odigral svojo vlogo, ako ne bo v prvi vrsti poskrbel za izboljšanje sedanjih "kapacitet" in uslug. Razširitev odnosno pomnožitev turističnih objektov bo napravilo položaj samo še bolj akuten in v krajni liniji katastrofalen za ugled jugoslovanskega turizma. Pomanjkanje turističnih kadrov - sposobnih organizatorjev, direktorjev, kuharjev, natakarjev, itd. - je že danes veliko (polovica gostinskih obratov je brez direktorjev) in nadaljna vodenitev tega kadra bo nujno uničila še ono malo strokovnosti, ki obstoja na tem področju. Časi, ko so tujci hodili v Jugoslavijo gledati Josipa Broza Tita, ki se je sprl s Stalinom, so minuli.

PODGANO V SOLATI?

In spet smo pri vprašanju dogmatskih načel. Po logiki sedanjega jugo = slovenskega režima mora biti vse "javno", vse pod upravo "ljudstva", pa tudi gostinski obrati do zadnje kleti. Enako kot vsa "naša realnost" kriči po obrtnikih, ki jih dogmatizem skuša zadušiti, enako tujski promet trpi zaradi "ideološkega" boja proti privatnim gostilničarjem. Ni samo prometni davki oni, ki jih duši, ampak tudi fantastični davčni predpisi, ki privatnim gostilničarjem ne priznavajo olajšav za investicije. Te investicije ne smejo kriti iz dohodkov gostinske dejavnosti, ampak iz neke "druge postranske dejavnosti"! Ni čuda, če je samo lani v Sloveniji prenehalo obratovati 122 privatnih gostiln. In to v dobi, ko jih tujski promet najbolj potrebuje.

Ne bi bilo tako slabo, ako bi človek res lahko verjel, da tu ne gre za demagoško izpodbijanje izkoriščevalcev ampak za boj za boljše usluge in višjo kvaliteto ter higiensko-sanitarne razmere, skratka da gre za to, da edino socialistični sektor v gostinstvu lahko zagotovi solidno postrežbo ob zmernih cenah. Toda daleč od tega. Letošnjega julija so okrajni inšpektorji po naročilu zvezne sanitarne in tržne inšpekcije pregledali 21 "socialističnih" gostinskih obratov na Gorenjskem in našli, da je bil "vzgleden" samo eden: Dom Jezersko - obrat Hrib Preddvor. "Pokazalo se je, da so prostori, ki so namenjeni gostom, znatno boljše vzdrževani kot kuhinje, shrambe in sanitarije. Groba in že običajna pomanjkljivost so umazane krpe. Obleka gostincev še vedno ni snažna, čistoča kozarcev in jedilnega pribora pa je marsikje problematična," pravi njihovo poročilo. V oči mi je padla tudi reportaža o njihovem obisku v Škofji Loki. Takole sem bral:

"Škofjeloško gostinsko podjetje "Krona" je med vsemi gostinskimi podjetji najbolj "okronano". V Škofji Loki ima tri obrate, obrat restavracije "Turist", hotel in železniško restavracijo. Morda so prav v vseh obratih "Krone" izražene stvari, ki se nedvomno ne bi, če v zadnjih letih ne bi bili za prli skorajda vseh škofjeloških gostiln... Sanitarni inšpektor se je (v hotelu) nič hudega sluteč namenil v klet. Prej je seveda pogledal, kako je v živilski shrambi nameščen motor kompresor hladilnika, ki prijetno greje shrambo, nepospravljeno omaro, kuhinjske odpadke v skladišču, razbite in umazane straniščne deske, strohnela vrata straniščnih prostorov itd. V kleti pa ga je čakalo presenečenje. Lepo rejena podgana je s kupa solate pomežikala inšpektorju in jo ne preveč naglo odsopihala proti inšpektorju. Mimo njega in naprej skozi luknjo v vratih v sosednji prostor... V škofjeloški restavraciji na železniški postaji pa smo si lahko ogledali povsem dotrajane omare za posodo, star golaž, pokvarjen kanal za odpadne vode, slabo umite kozarce, po bruhanu straniščno školjko. Vse iz Škofje Loke, kjer so imeli nekdanj več re da in "preveč" gostiln."

Tako inšpektorji, tako zvezni predpisi. Toda obstojajo tudi bolj praktični ljudje, ki imajo več smisla, a manj besede. Eden izmed njih je dr. Danilo Dougan, predsednik Turistične zveze Slovenije, ki je izjavil: "Glede zasebnih gostišč je nastala precejšnja zmeda, ker so številne občine to dejavnost celo likvidirale. Taka politika je bila v mnogih primerih povsem zgrešena in ni upoštevala dejstva, da bi moralo zasebno gostinstvo pomembno dopolnjevati gostinske zmogljivosti socialističnega sektorja. Po drugi strani pa je zasebno gostinstvo koristna konkurenca, ki vzbudbuja socialistični sektor h kvalitetnejšim uslugam... Zasebna gostišča bi morali stimulirati za modernizacijo v smislu sodobnih zahtev. To velja zlasti za manjše turistične kraje in izletišča." - Nedvomno. Saj bi se še Marxu uprlo, če bi mu podgane mežikale iz socialistične solate.

OB JUGOSLOVANSKEM GOSPODARJENJU

(Od našega gospodarskega sodelavca)

III. KMETJE IN FARMARJI

Ne razumem, zakaj je sodelavcu-prevajalcu tako na poti "kmet". Piše: "In pri tem mislim na ono določeno ljudsko bitje - z vso svojo tradicijo in mentaliteto - ki ga pri nas doma in mnogih evropskih deželah imenujemo 'kmet'. Pri tem kmeta ne identificiram s farmarjem. Zame je farmar industrijalec, kmet pa oni, ki redi predvsem sebe in svoje". Čemu vse to razburjanje?

Da kmet "redi samo sebe i svoje", dokler "kmečki stan predstavlja štiri petine" prebivalstva ni samo "v redu", ampak edino mogoče, ker je bila v tem času (in je v mnogih deželah še) produktivnost tako nizka, da so se morale štiri osebe pehati po njivah, da so lahko prehranile peto v mestu. Stanje ni bilo tako, "ker ni bilo velike potrošnje v mestih", ampak ker preprosto niso mogli pridelati več. Če bi potrošniki v mestih potrebovali več, bi pomrli od lakote. Ne pozabimo, da je bilo tako po vsem svetu še pred dvema stoletjema. Podjetni ljudje so morali najprej uvesti take zastarele stvari kot kolobarjenje in začeti gojiti krompir in koruzo, da se je stvar spremenila. Prej so bile lakote na dnevnem redu, pa ne, ker ljudje niso hoteli jesti, ampak ker niso znali potrebnega pridelati. Na tem tudi komunistični zabavljaji ne bi mogli ničesar spremeniti.

V Ameriki in v Angliji, kjer imajo farmarje, je bil razvoj nekoliko drugačen. V Angliji ni bilo nikoli agrarne reforme, ker je meščanska revolucija prišla prezgodaj, razvila se je industrija, ki je zaposlila odvisno prebivalstvo, ogromno ljudi se je izselilo, in so na široko odprli meje uvoženim živilom, ki so jih seveda plačevali z izvozom industrijskih izdelkov. Zato je število kmečkega prebivalstva lahko padlo postopno na 5 0/0, ki pa danes vkljub vsem subvencijam pridelajo samo eno tretjino potrebnih živil za vse prebivalstvo. V Ameriki so se naselenci oziroma izseljenci lahko naseljevali na ogromnih ravninah, kjer ni bilo nikogar. Kljub temu da so bili farmarji, so od začetka "redili samo sebe in svoje", ker niso imeli orodja (z drugimi besedami kapitala) in ker ni bilo ne trgovinske organizacije ne prometnih zvez. Farmarji v današnjem smislu so postali šele počasi.

V Evropi so ob odpravi tlačanstva - pri nas že za časa Jozefa II - zemljo razdelili kmetom, ki so jo obdelovali naprej skoro natančno tako kot prej pod fevdalci, le z večjim veseljem. Boljši gospodarji so zemljo dokupovali, slabši izgubljali. Sposobnejši so postali gruntarji ali, kakor pravi sodelavec-prevajalec, kralji na Betajnovi. Ti so bili dovolj podjetni, da so pridelovali ne samo zase in za svoje marveč za trg. Tako so prav ti "kralji", ki jih sodelavec-prevajalec sovraži še bolj kot navadne "kmete", najbližji njegovi definiciji "farmarja". Ti sposobni ljudje so naše kmetijstvo postopno preobražali, pri čemer so seveda postali veljavni in premožni. Veljavnost in premožnost pa vedno izzivata nevoščljivost še posebno pa v času, ko je marksizem vedno bolj lezel ljudem v meso in kri in smo bili vsi prepričani, da je gospodarski uspeh ne toliko posledica sposobnosti kot izkoriščanja. Vendar so "kralji" morali nekod dobiti kapital, če so hoteli umno gospodariti. Niso ga dobili toliko z navijanjem cen, kot s tem, da so bili njihovi stroški pod povprečnimi.

Nesreča je bila v tem, da industrija ni obenem dovolj hitro napredovala, da bi absorbirala odvisno delovno silo in je zato bilo vse polno kočarjev in revščine. Toda v drugi polovici tridesetih let je bilo na delu že vse polno podjetnikov, ki so industrijo organizirali, da je industrijska proizvodnja naraščala prav tako hitro kot le kdaj pod komunisti. Seveda so bili mnogi od teh podjetnikov nesimpatični, sobični, stiskači itd. Seveda so ti podjetniki dobro zaslužili, toda zaslužiti so morali, če so hoteli dobiti kapital, ki je za organizacijo industrije potreben. Seveda so jih zaradi tega zmerjali s krvosei in izkorišče-

valci, včasih delno po pravici, ker so se posluževali nemoralnih sredstev še večkrat pa iz gole nevoščljivosti. Kapital je namreč treba dobiti bodisi s kasiranjem dobičkov, bodisi s pobiranjem davkov ali z inflacijo. Razlika je le v tem, da so "krvosesti" povprečno investirali 1700 din, da se je narodni dohodek povečal za 1000 din, medtem ko so po vojni za isti uspeh komunisti porabili po 6000 din ali več, tako da si bile njihove investicije štirikrat manj učinkovite.

Vprašanje kmečkih dolgov

Nazaj k farmarjem in kmetom! Mnogi mislijo, da je gospodarski napredek v kmetijstvu ali drugod mogoč samo, če tako določi vlada ali vladajoča partija. V resnici je vse precej bolj enostavno. Vsaj v 19. stoletju so najbolj sposobni vodili s tem, da so uvajali nove, toda gospodarsko rentabilne metode in s tem zniževali cene ali ohranjali cene, medtem ko so naraščali osebni dohodki. V Zahodni Evropi so v 19. stoletju osebni dohodki naraščali nominalno dvakrat, cene so pa padle na polovico, tako da je življenjski standard narasel štirikrat. In to brez komunistov, njihovih planov in konfuzije, ki jo z njimi povzročajo.

Seveda pri naraščajoči produktivnosti ne more v proizvodni panogi ostati isto število ljudi. Očitno bodo izpadli tisti, ki niso dobri sposobni, imajo najslabšo zemljo ali premalo zemlje ali kake druge težave. Ko cene padejo pod njihove proizvodne stroške, taki mejni kmetje zapadejo v dolgove. V tridesetih letih je tako stanje še poslabšala deflacija, t.j. padanje cen in naraščanje vrednosti denarja. Do Keynesa nihče ni vedel, kako se taki reči streže. Seveda je bilo prav, da je država priskočila na pomoč, toda narobe je bilo, da so zdravili samo simptom - kmetom so odpisali dolgove in jih pustili tam, kjer so bili prej in kjer bi kmalu zašli v nove dolgove, namesto da bi jim pomagali prodati nerentabilne kmetije in oditi v industrijo ali vsaj dobiti dodatne dohodke. Tu je bil potreben plan, pa ne zato, ker sprememba ne bi prišla sama po sebi, ampak da bi omilil prehod za prizadete.

Komunisti so se, namesto da bi pomagali opustiti kmetijstvo najmanj sposobnim na najslabših kmetijah, spravili na najboljše, ker jim niso bili všeč. Če bi jih pustili v miru, ne bi Jugoslavija danes uvažala žita iz Amerike ali bi uvoz vsaj plačevala z izvozom bolj žlahtnih kmetijskih pridelkov. Ni bilo dovolj, da so komunisti uničili trdne kmete, ampak vedno znova poskušajo organizirati "družbena posestva", ki so, morajo biti in bodo še dolgo nerentabilna v naših razmerah. So namreč nad optimalno velikostjo, so preveč kapitalno-intenzivna in so povrh pod slabim vodstvom - političnim namesto gospodarskim.

Sodelavec-prevajalec piše: "Nobenega dvoma ni, da bodo v prvem obdobju investicije daleko presegle dohodke, saj gre za ustvarjanje osnove za večje donose in s tem večje dohodke". Seveda ni vsaj o prvem delu tega stavka nobenega dvoma. Toda tudi komunistični knjigovodje niso tako primitivni, da ne bi znali razlikovati med fiksnim in obratnim kapitalom in da ne bi vedeli, da izgubo ali dobiček izračunaš tako, da od izkupička odšteješ tekoče stroške (mezde in obratni kapital), medtem ko se od fiksnega kapitala všteje v stroške samo letna amortizacija in eventualno obresti. Kolikor vem, družbena posestva plačujejo 1 % ali nič obresti na svoj kapital in imajo tako dolge amortizacijske roke, da amortizacija ne zadošča za nabavo novih strojev. Jasno je, da ne vštevajo v izgubo kar vseh investicij.

Tudi ni res, da bi fiksne investicije "ustvarjale kako osnovo" za bodočnost. Celo najfiksnejših investicij je v nekaj letih konec: fizično ali pa tehnično zastarajo. Če nisi medtem dobil nazaj, kar si vanje vložil, imaš izgubo - si narodni dohodek zmanjšal - in konec besedi. Edina osnova, ki ostane, je dolg. Gospodarstvo ni hiša, ki ji moraš najprej nazidati temelje, temveč dinamičen proces, v katerem se neprestano vse giblje. In če si podjetnik - državni ali privatni - pa ne znaš slediti temu gibanju, delaš škodo samemu sebi in vsem drugim. Posebno važna je ta sposobnost, kadar rasti in napredku pripisujemo tak pomen kot danes. V takih časih, v 20. stoletju, ni prostora za zastarele ideje iz sredine 19. stoletja kot je marksizem.

FRANTIŠEK HLAVAČEK:

PORTRET ENE GENERACIJE (13)

PREGANJANJE JUGOSLOVANOV PO IZBRUHU VOJNE
Spor med civilno in vojaško oblastjo na Hrvatskem

Ko je bila napovedana vojna, so vojaške oblasti na Hrvatskem, protiustavno in brez pristanka civilnih oblasti, pričele s preganjanjem Srbov in tistih hrvatskih krogov, ki so bili označeni za "veleizdajalske" to je: člane Koalicije. Vojaške oblasti so se okoristile tudi s tem, da so se glavni predstavniki policije na Hrvatskem podredili njihovim zapovedim ter delovali proti namenom ustavno pristojnih banskih oblasti. Vojaški krogi so pri cesarju dosegli, da je bil Hrvatski Sabor odgođen (Tisza ni pristal na njegov razpust) ter da je ban Skerlec dobil cesarsko "pooblastilo", (ki je po svoji obliki pomenilo zapoved) za celo vrsto izjemnih ukrepov, na katerih podlagi je bilo proglašeno obsedno stanje, zakon o pravici sestajanja in svobodi tiska, obenem pa zaprta večina časopisov na Hrvatskem, v Dalmaciji in Bosni. Takrat je prenehal izhajati tudi Pribičevićev "Novi Srbobran" in po kratkem času tudi Vildorjev "Pokret".

Vojaške oblasti so prav tako s pomočjo policije, ki se je posluževala konfidentov in krivih prič, dosegle aretacijo poslancev Dušana Popovića in Srdjana Budisavljevića. Oba sta bila aretirana protiustavno, ker ju je ščitila poslanska imuniteta. Na podlagi pričevanja nekega Frankovca, sta bila obdolžena "kršenja javnega reda".

Proti temu postopku pa je pričel delovati novi državni odvetnik dr. Aleksander, tajni pristaš Koalicije in osebni prijatelj dr. Popovića. Dr. Aleksander je bil prav tedaj premeščen v Zagreb; o njem in njegovi pogumni borbi proti preganjanju bo še govora v tej študiji.

On je banu predložil poslanico, v kateri je označil aretacijo Popovića in Budisavljevića za nezakonito, ker ju je ščitila imuniteta, pri Stolu Sedmorice, najvišjem sodišču na Hrvatskem, pa je vložil pritožbo zaradi te iste nezakonitosti. "Stol Sedmorice" je odločil, da se sodni postopek proti obema poslancema ustavi in po treh in pol meseca zapora sta bila oba izpuščena.

Toda Srdjan Budisavljević je bil že v teku 24 ur spet aretiran in spet obdolžen veleizdaje, kot član uprave srbskega Sokola "Dušan Silni". On je proti aretaciji pretestiral, toda istočasno je zaprosil Hrvatski Sabor ter skupni Ogrsko-hrvatski Sabor, da mu odvzame poslansko imuniteto, da bi bil on nato izročen sodišču. Storil je to iz solidarnosti do drugih obtoženih Sokolov ter je eno leto in pol prestal v ječi.

Svetozar Pribičević je bil takoj v prvih dneh vojne mobiliziran ter kot vojak pod stražo odpeljan v Budimpešto. Tu je bil nekaj časa zadržan pri Vojnem sodišču, ki naj bi mu sodilo zaradi veleizdaje, nato pa je bil (verjetno na intervencijo ministrskega predsednika Tisze) konfiniran v vojašnici. Ko pa je novembra 1914 prispela v Pešto na zasedanje skupnega Sabora delegacija hrvatskega Sabora, katerega član je bil, je bil Pribičević izpuščen, ostal pa je konfiniran v Pešti. Smel je stanovati v hotelu ter se sestajati s sodelavci iz Koalicije, ni pa prihajal na seje Sabora in iz Pešte se ni smel oddaljiti vse do amnestije, ki jo je cesar Karel proglasil junija 1917.

Njegov primer je še posebej značilen za metode, ki so se jih vojaške oblasti posluževale pri preganjanju Jugoslovanov. Z ozirom na to, da je Pribičevića v začetku leta 1914 obiskal njegov brat Milan, je bil Pribičević obdolžen sodelovanja pri pripravah za sarajevski atentat. Conrad von Hoetzendorf je sporočil zunanjemu ministru Berchtoldu (ki je to vest nato sporočil v Zagreb), da je Pribičević na dan atentata iz Sarajeva prejel brzojavko s sporočilom "Oba konja dobro prodana", kar naj bi pomenilo: nadvojvoda in njegova žena sta bila ubita. Preiskava pa, ki jo je uvedel grof Tisza, je dokazala, da Pribičević ni prejel nikakega telegrama in s tem se je umaknil sodišču.

Valerijan Pribičević je bil zaprt ter je bil brez vsake obtožbe pridržan v ječi vse do amnestije leta 1917, Adam Pribičević pa je bil mobiliziran ter poslan na rusko fronto.

Septembra 1914 je bil aretiran urednik "Pokreta", narodni poslanec in član hrvatske delegacije v Pešti, Većeslav Vilder, za katerega pravi dr. Paulova, da je stal na "najradikalnejšem krilu" Koalicije. Bil pa je že po kratkem času izpuščen, ker je policija še iskala "dokazov" o neki njegovi krivdi in veleizdaji. Tu se je pričelo stalno prizadevanje policije, da bi našla kake dokaze proti njemu in o tem prizadevanju bomo še govorili kasneje. Pozanimala pa se je med tem za Vilderja tudi vojaška oblast: bil je mobiliziran ter poslan na službo v infekcijsko bolnico v Osijeku, očitvidno z namenom, da bi se tam okužil s kako nalezljivo boleznijo.

Aretirano so bili dalje tudi profesor Šurmin, dr. Lorković, dr. Bertić, dr. Heimrl, vsi pripadniki HSK, ki je bila vojaškim oblastem trn v peti. Dr. Medaković (Srbi), predsednik Hrvatskega Sabora, je bil aretiran v Opatiji ter v verigah prepeljan v Zagreb. Aretiran je bil tudi koalicijski poslanec dr. Svetislav Popović, večje število pa je bilo pozvanih na vojaško službo, med njimi Vilderjev prijatelj dr. Ivanović.

To je le kratek opis preganjanja, ki so ga vršile vojaške oblasti in policija. Mnogo aretacij pa je preprečil že omenjeni dr. Aleksander in njegov šef, vrhovni državni odvetnik dr. Hondl. O njunem delovanju piše dr. Paulova: "Delovanje te dvojice je eno najsvetlejših poglavij delovanja hrvatske narodne birokracije, ki bogato odtehta druge, žalostne pojave". (Jugosl. odpor, str. 29).

Na prizadevanje dr. Aleksandra, je bil izpuščen dr. Medaković ter drugi poslanci, med njimi prof. Šurmin. Ta je bil nato od policije konfiniran na svojem stanovanju, ki ga ni smel zapustiti vse do zasedanja Hrvatskega sabora, junija 1915. Pri njem pa so se sestajali člani uredništva "Pokreta", pri katerem je ves čas svoje konfinacije marljivo sodeloval.

To preganjanje je imelo dva cilja: ustanovitev Vojnega komisarijata za Hrvatsko in razbitje Hrvatsko-srbske koalicije. Vojni komisarijat je bil tudi cilj frankovskih akcij in odvratnih denuncijacij. Ta cilj pa ni bil dosežen, ker je to preprečil Tisza. Iz njegovega tozadavnega pisma cesarju, ki ga bom citiral, je razvidno, da je celo grozil z odstopom. Dosežen pa ni bil tudi drugi cilj preganjanja: Koalicija je ostala močna in složna ter je leta 1917 vladino moč na Hrvatskem prevzela popolnoma v svoje roke.

Dr. Horvat (Povijest, str. 436) tako-le označuje prvo dobo vojne: "Prve mesece vojne, vse do aprila 1915, (to je do sestanka Ogrsko-hrvatskega sabora) je v Hrvatski in Slavoniji trajal prikrit dvoboj med vojaškimi in civilnimi oblastmi. Vlada barona dr. Skerlecza, - kar je treba priznati, - je odločno odbijala poseganje vojaških krogov na upravno področje. Zasluga dr. Skerlecza je, da diktatura "Corpskomande" v Zagrebu nikdar ni prišla do popolnega izraza. Civilni upravi je postopoma uspelo celo osvoboditi iz zapora poedine politike".

Govoreč o tem, kako so se med vojno bolj oglašale težnje po popolni emancipaciji Madžarske od Dunaja, pravi dr. Horvat na str. 436: "Povezanost Hrvatske z Ogrsko za časa vojne je edina nudila izglede hrvatski politiki. Posredno s tem, ker je porast ogrskega nacionalizma krepil tudi narodno zavest v Hrvatski, da ni niti za hip popustila v svoji borbenosti; neposredno pa s tem, da je ob Ogrski, ki je vse jasneje naglaševala svoj poseben položaj v habsburški monarhiji, tudi Hrvatska uživala gotove ugodnosti teh prizadevanj".

Med temi prizadevanji je bilo tudi prizadevanje za sklicanje Ogrskega sabora. In - kot pravi dr. Horvat na str. 437 - kar pripada nemu delu deželne krone svetega Štefana, se ne more zabraniti drugemu. To je: sestati se mora tudi Hrvatski sabor, kar se je res zgodilo v juniju 1915 in s tem so bila preprečena obupna prizadevanja vojaških oblasti in Frankovcev, da bi bil Sabor razpuščen in na Hrvatskem uvedena vojaška diktatura.

Bo še.

OD MESECA DO MESECA

POTRES

Zemlja se je stresla dve minuti čez četrt na šest zjutraj. Na železniški postaji v Skopju, kjer so ljudje čakali na beograjski vlak, se je ustavila ura. Postajno poslopje, predvojni ponos Skopja, se je zamajalo in razklalo na dvoje. Težki betonski bloki so mečkali ljudi v čakalnici. Sunek s6 tisti petek, 26. julija, čutili tudi na Kosovu in v Metohiji, a središče je bilo v globinah zemlje točno pod Skopjem. Prvi sunek je bil silovit. Dosegel je 9. stopnjo po mednarodni lestvici. V četrt minute se je Skopje ob bobnenju zavilo v oblak prahu in se spremenilo v kup ruševin. Sledila sta še dva sunka in pretresla razmajane ostanke. Ko se je polegel prah in so preživeli bežali na prosto, je bilo preko 80% stavb porušenih ali hudo poškodovanih, med njimi Dom Armije, ki se je bleščal na mnogih razglednicah Skopja, hotel Makedonija z desetiniami tujcev, nov dom za samce, v katerem je spalo 400 delavcev, Radio Skopje, univerza, večina upravnih poslopij in šol, precej novih stanovanjskih blokov in večina hišic v starem delu mesta.

Dežela, ki se je počasi prebujala, je zvedela za nesrečo šele poldrugo uro kasneje, ko je nek častnik v samih gatah pritekel na vojaško signalno postajo in poslal radijsko poročilo v Prištino, od koder so alarmirali Beograd. Odziv po vsej Jugoslaviji je bil hiter. Ljudje so stali v vrstah, da bi dajali kri. Še na drugem koncu države, v Sloveniji, so pripravili bolnice in odposlali reševalne skupine in material z letalom v Skopje. Skopje je imelo okrog 200.000 prebivalcev, tako da je bilo tretje največje mesto v Jugoslaviji, večje od Ljubljane. Po vojni so mnogo gradili in potrošili za izgradnjo mesta nad 300 milijard dinarjev. Žrtve potresa so bile hude: preko 1.000 mrtvih in 3.500 ranjenih, od katerih skoraj 900 težje ranjenih.

AMERIŠKA BOLNICA

Proglasili so dvodnevno narodno žalovanje. Še istega dne je priletel v Skopje predsednik zveznega izvršnega sveta Stambolic, naslednjega dne pa Tito, ki se je s Kardeljem in spremstvom v dolgem sprevozu avtomobilov vozil med ruševinami. Reševalna dela z buldožerji in žerjavi so bila v polnem teku. Pomagali so vojaki, ki so taborili zunaj mesta pripravljeni na poletne mavevre. Iz vse dežele so podjetja pošiljala opremo, tehnike in strokovnjake. Rudarska reševalna moštva so kopala pod ruševinami. Od nedelje jim je pomagala skupina Francozov s prisluškovalnimi aparati, ki so se že v Agadiru dobro obnesli in našli precej zakopanih ljudi. Pomoč ostalega sveta je bila še hitrejša. Že v soboto so v Beogradu pristajala letala z prvimi pošiljkami, a zvečer in ponoči je 27 velikih ameriških letal pripeljalo vojaško poljsko bolnico s 400 posteljami in 209 osebja, ki se je v nedeljo do večera že namestila na travniku pri Kumanovu in je do odhoda dva tedna kasneje opravila nekaj težkih operacij in preskrbela za 125 ranjencev.

Petek in sobota sta bila za reševalce najhujša dneva. Iz ruševin so se šlišali klici na pomoč, trupel pa je bilo toliko, da so jih precej preplitko pokopali, kakih 100 pa sploh ne. Republiški štab je zato poslal na pokopavanje poseben ekipe pod vodstvom članov okrajnega komiteja ZK. Tretji dan po potresu so iz hotela Makedonija odkopali nekaj preživelih tujcev. Četrti dan, po 80 urah pod razvalinami, so potegnili iz ruševin Jugobanke 34-letno žensko, od drugod pa 13-letno Lenko Naumovo. Peti dan so poročali, da so rešili še enega živega, a pokazalo se je, da je bilo to poročilo zmotno, in da je bilo dekletce zadnje živo odkopano.

SOVJETSKI PODIRAČI

Ko pod ruševinami ni bilo več življenja, so jih pričeli razstreljevati, da bi olajšali razčiščevanje. Dvanajst dni po potresu je s tovornim vlakom prihitel v Skopje posebni oddelek sovjetske vojske z 500 možmi in 125 žerjavi, buldožerji in drugimi stroji za podiranje ruševin. ZSSR je obljubila tudi stanovanjsko tovarno, ki bo na leto zgradila 35.000 m² stanovanjske površine. ZDA je dala 50 milijonov dolarjev v dinarjih, ki so se nabrali od prodaje ameriške hrane v Jugoslaviji - **polovico kot dar, polovico pa na posodo. Italija je dala 50 milijonov lir, Britanija pa £26.000.** Angeške dobrodelne organizacije so se bolj odrezale in so nemudoma pokrenile zbirko za nakup barak za brezdomce. Po televizijskem apelu so v enem dnevu nabrali £100.000, a kasneje je zbirka narasla na čez £300.000. Podobne zbirke in državna pomoč prihajajo skoraj s celega sveta. Izseljenske Matice so pozvale vse jugoslovanske izseljence, "brez ozira kdaj, za koliko časa in pod kakšnimi okoliščinami so odšli iz domovine", naj prispevajo za obnovo Skopja.

Preživeli Skopjanci so potem živeli kar po parkih in v mestni okolici, večina brez strehe nad glavo. Vreme je bilo lepo, a šotori in barake so bile nujno potrebne. Otroke, matere in starčke so evakuirali. Slovenija je sprejela preko 1.000 otrok. Do zime nameravajo zgraditi okrog Skopja zasilna naselja za 120.000 ljudi. Montažne hišice prihajajo iz mnogih dežel. Enajst slovenskih lesnih podjetij bo zgradilo tako naselje z vsemi pritiklinami za 5.000 ljudi. Slovenija je tudi obljubila, da v Skopju postavi šolo. Izgradnja novega mesta bo dolgotrajna naloga, čeprav naj bi bila po načrtih dovršena v petih letih. Mesto naj bi bilo zgrajeno na istem mestu po novih načrtih. Odbori za obnovo se pa medtem množe ko gobe po dežju.

Zvezni izvršni svet je julija meseca predvzel nekaj mer, ki naj bi stimulira le proizvodnjo mesa. Predvsem so povišali garantirane cene za koruzo in razne vrste mesa. Garantirana cena koruze je bila povišana za 2 din po kg, mesnatih prašičev za 10 din, mastnih za 25, ovc 10, jagnjet 25, rejenih juncev plemenitih pasem 20 in brojlerjev 40 din po kg. Svet je tudi odločil, da se meso gotovih vrst ne bo izvažalo in da se bo zagotovil uvoz koncentrirane krme za živino. Gospodarskim organizacijam, ki bodo zamenjale semensko pšenico v razmerju 1 kg semenske pšenice za 1,3 kg tržne pšenice bodo plačali premijo 8 dinarjev za kg.

Jugoslovanski državljani, ki stalno bivajo v tujini (emigranti) bodo imeli pri nakupu industrijskih proizvodov v Jugoslaviji 20% popusta. Isti popust bodo imeli tudi tuji turisti. Ta popust velja le če se plača s čekom in velja tudi za knjige in folklorno robo, ne pa za hrano, tobak ali bencin.

Jugoslovanski izvoz pohištva je lani dosegel 16 milijonov dolarjev in je sledil samo izvozu iz ZDA, Zapadne Nemčije, Britanije in Danske. Štiri četrtine izvoženega pohištva je šlo v ZDA, Britanijo in Zapadno Nemčijo.

Zadnje čase so imele jugoslovanske železnice več težav radi pomanjkanja tovornih vagonov in je radi tega posebno prevoz premoga močno trpel. Zdaj pa so naročili 3.000 vagonov, ki bodo dostavljeni do konca leta. Naročila vredna 12 milijard dinarjev so dobila domača podjetja.

Gospodarska banka Slovenije je odobrila jeseniški železarni kredit v višini 11,5 milijard dinarjev, da bi ji zagotovila delež pri 35 milijardnem posojilu iz jugoslovanskega splošnega investijskega fonda. Posojilo bo za rekonstrukcijo in modernizacijo obstoječih in gradnjo novih oddelkov.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti je ustanovila center za študije slovenske emigracije od sredine preteklega stoletja do l. 1941. Akademija je tudi pripravila prvi slovenski etimološki slovar, katerega prvi zvezek bo izšel še letos.

Geološki inštitut iz Ljubljane raziskuje področje Rdečega morja v ZAR za nuklearnimi surovinami. Isti inštitut raziskuje tudi v Etiopiji, kjer tudi išče železno rudo.

V tovarni celuloze in roto papirja v Videm-Krško so spustili v poskusni pogon drugi ogromen nov stroj, ki bi proizvajal časopisni papir.

Julija je bilo v Beogradu evropsko prvenstvo v telovadbi. Zmagal je ponovno Ljubljčan Miro Cerar, ki je na tekmovanju dobil tri zlate medalje: na krogih, konju z ročaji in drogu; 1 srebrno za skok preko konja; in 1 bronasto v parterju. Na tekmovanju, katerega se je udeležilo 42 tekmovalcev iz 21 dežel (po dva iz vsake dežele) je bil drugi Jugoslovian, Slovenec Martin Šrot tretji v skoku čez konja. Sovjeta Šaklin in Kermelidi sta bila drugi in tretji.

Na svetovnem prvenstvu v ruvanju v rimsko-grškem stilu, ki je bilo julija v Stockholmu sta dva Jugoslavana dobila zlate medalji: Borivoje Vukov v mušji in Stevan Horvat v lahki kategoriji, medtem ko je Branislav Simic dobil srebrno v srednji kategoriji. Jugoslovansko moštvo je bilo tretje za ZSSR in Madžarsko.

Predstavniki jugoslovanskih in italijanskih turističnih in gospodarskih organizacij so v Novi Gorici razpravljali ob povečanju sodelovanja v turizmu in prometu v obmejnih predelih. Predloženo je bilo, da bi italijanski turisti lahko z navadnimi propustnicami obiskali Ljubljano in Bled, a jugoslovanski poleg Trsta še Benetke.

Ivan Stanič